

Katalogtekst fra 2002.

Forord

Av Jorunn Haakestad

En liten betraktning om Marco Polo, Thor Heyerdahl, John Kåre Raustein, Marilyn Monroe og en kulturelt kjønnnet verden.

Jeg hadde fått skøyter til jul. Og en inspirerende bok. Den handlet om Thor Heyerdahl og en håndfull andre som seilte over Stillehavet på en flåte av balsatre. Turen var ikke uten farer. Det var dristig gjort. Men de klarte seg. Og Heyerdahl fikk bevist en teori han hadde om at folkeslaget som befolker Stillehavet, polyneserene, kan ha kommet over havet fra Sør-Amerika. For lenge siden. Heyerdahl er den mest berømte nålevende nordmann. Han er berømt og han lever. I skrivende stund lever han i hvert fall. Han er århundrets nordmann. Det tyvende århundrets nordmann. Man har kåret ham til det. Han har seilt på mange hav. Bevist både det ene og det andre. Hans teorier er kontroversielle. Og berømte. Heyerdahl har vært ung en gang. Han har vært som meg. Var han slik som jeg er nå da han var 29? Hadde ikke han heller bygd mer enn en vegg?

Slik tenker hovedpersonen i romanen "L" av den norske forfatteren Erlend Loe om det å være mann. I vår verden tillegges mannen egenskaper som å erobre og å være dristig; utsette seg for fare og sette fram nye og kontroversielle teorier: gjøre seg bemerket. Romanfigurens dilemma er imidlertid at det meste jo er oppdaget – Og hvordan utvikle identitet i en verden som har destabilisert relasjonen mellom kjønnene? Ja, hvordan forholde seg til en kulturelt kjønnnet verden i en tid som karakteriseres av kjønnsidentiteter i endring?

John Kåre Raustein diskuterer kjønn. Og han gjør det på en åpen, direkte, kanskje ironisk, kanskje humoristisk, kanskje melankolsk måte. Hans redskaper for å gjøre dette er ved å hente teknikker og materialer fra den tradisjonelle kvinnelige livsverden.

I 1000 år var det ytterst kvinnelig å brodere. Dronninger broderte, husfruer broderte, Ibsens Nora broderte og min bestemor var en mester i å brodere. Å brodere var en stille og rolig aktivitet. Den krevde konsentrasjon, disiplin, flid og nøyaktighet.

Dessuten var det en reproduserende aktivitet; kvinnene broderte gjerne etter andres mønster. Slik ble det en sammenheng mellom de egenskapene samfunnet forventet av kvinnene og de egenskapene som en trengte for å bli god til å brodere.

Med den nye kvinnebevegelsen fra en generasjon tilbake, ble det å brodere imidlertid sett på med et dobbelt blikk: det ble sett på som en måte å kontrollere kvinner på.

Når hun broderte visste man hvor man hadde henne. Å brodere var helt ufarlig og det var knyttet til den intime og private sfære.

Men å brodere var samtidig en subversiv aktivitet, altså en undergravende aktivitet. Å brodere var et estetisk og ekspressivt uttrykksmedium. Å brodere ble et redskap for frigjøring.

Hva gjør så John Kåre Raustein?

Han broderer. Han tematiserer tekstile redskaper og materialer. Helt konkret avbilder han kulturelt kjønnede redskaper fra en tradisjonell mannsverden. Han broderer en hammer og en skiftenøkkel. Han broderer en mekanisk maskin med tannhjul, drivrem og kjølevifte. Under hans hender får skiftenøkkelen status som hellig ikon foran en glorie av perler. Gjennom dette grepet skjer det en fremmedgjøring av tingene vi omgir oss med. Det blir synlig for oss at vi lever i en kulturelt kjønnnet verden, og vi tenker at Marylin Monroes ironiske iscenesettelse av kjønn har fått konkurranse fra uventet hold: John Kåre Raustein nøyer seg ikke med å bygge en vegg. Han er i ferd med å bygge sine helt egne rom.

Preface

By Jorunn Haakestad

A small contemplation about Marco Polo, Thor Heyerdahl, John Kåre Raustein, Marylyn Monroe and a world of gender conscious culture.

I had gotten skates for Christmas. And an inspiring book. It was about Thor Heyerdahl and a few other people who sailed across the Pacific Ocean on a raft made of balsawood. The voyage was not without dangers. It was daringly done. But they made it. And Heyerdahl proved a theory he had about how the people who inhabit the Pacific, the Polynesians, could have come across the sea from South-America. A long time ago. Heyerdahl is the most famous living Norwegian. He is famous and he is alive. As I am writing this, he is living at least. He is the Norwegian of the century. The twentieth century's Norwegian. He has been chosen that. He has sailed on many seas. Proved both this and that. His theories are controversial. And famous. Heyerdahl was young once. He has been like me. Was he like I am now, when he was 29? Hadn't he either built more than a wall?

This is how the main character of the novel "L" by the Norwegian author Erlend Loe, thinks about being a man. In our world, the man is assigned attributes of conquest and boldness; to be exposed to danger, present controversial new theories: draw attention to himself. But the characters dilemma is that most things are already discovered. - And how to develop identity in a world that has made the relation between genders unstable? Yes, how do you relate to a world of gender-consciousness in a time characterized by gender-identities in transition?

John Kåre Raustein discusses genders. And he does it in an open, direct, maybe ironic, maybe humoristic, maybe melancholy manner. His instrument of doing this is gathering techniques and materials from the traditionally female world.

For a thousand years embroidery was an exclusively feminine activity. Queens, housewives and Ibsen's Nora embroidered and my grandmother was a champion embroiderer. Embroidery was a quiet and calm activity. It demanded concentration, discipline, diligence and precision. Also, it was a reproducing activity; the women usually embroidered by each other's patterns. In this way there became a connection between the qualities society expected of women and the qualities one needed to become a good embroiderer.

With the new feminist movement from a generation back, embroidery was regarded with an added view; it was seen as a way of controlling women. When she did her needlework, one knew where she was. To embroider was unthreatening, safe and connected to the intimate and private sphere.

But to embroider was also a subversive, undermining activity. Embroidery was an aesthetic and expressive medium. It became a tool of liberation.

So what does John Kåre Raustein do?

He embroiders. He subjectifies textile tools and materials. In a literal sense, he depicts gender-labelled tools from a male-dominated culture. He embroiders a hammer and a wrench. He embroiders a mechanical machine with cogwheels, transmission belt and cooling fan. In his hands the wrench acquires the status of a sacred icon in front of a halo of pearls. Through this an alienation of the things we surround ourselves with, occurs. It makes it evident for us that we live in a culturally gendered world. And we think that Marylyn Monroe's ironic staging of gender has got competition from an unexpected quarter: John Kåre Raustein is not contented to build a wall. He is about to build his very own rooms.

VERKTØY

Av Ragnhild Margretha Taranger

Mannen som skulle stelle hjemme

Eventyret om mannen som skulle stelle hjemme forteller om hvordan det gikk da mannen skulle være i kvinnens sted og gjøre det hun er ekspert på. Mannen prøver så godt han kan, men har ikke erfaringen og kunnskapen som skal til for å gjøre kvinnfolkarbeidet slik det "skal" gjøres. Han gjør alt galt. Eller han gjør det på en annen måte. Vi møter denne mannen i John K. Rausteins arbeider. Han som blander seg bort i kvinnens verden, henger gardinene utenpå huset og broderer skiftenøkler på søndagsduken.

Kvinnehistorie og verktøy

Tekstilhistorie er for en stor del kvinnehistorie. Kvinner har produsert, pyntet og vedlikeholdt hjemmetekstiler som duker, sengetøy, klær, tepper og gardiner. Vi har å gjøre med trauste håndverkstradisjoner som inkluderer alt fra nødvendig reparasjon til sirlig prydsøm. Rausteins broderte hjemmetekstiler forholder seg til denne historien. Som mann har han sosialt og historisk ingen posisjon i tekstilverdenen, og må lage seg et eget rom, en egen tekstil virkelighet. I denne virkeligheten blir de maskuline tekstilene, verktøyet til. Her inneholder ordet verktøy både verktøyet som redskap og tøyet som tekstil.

The Handy Man

Han vil være en handy man. En som reparerer ting. Som lever for det, ikke av det. Samtidig vil han stelle hjemme og brodere. Han ender opp med å brodere driller, hammere og andre viktigheter fra handymannens verden på de tradisjonelle hjemmetekstilene. Han reparerer duker og dyner ved å pynte dem med maskuline broderier. Denne mannen var det man møtte i Rausteins installasjon I'm trying to be a handy man. Feminine og maskuline symboler sys sammen til verktøy. Skiftenøkkel og forkle. Duk og drill. Strykebrett og høvelbenk. Rausteins Handy Man dikter videre på de tradisjonelle forestillingene om hva som er eller har vært mannfolkarbeid og kvinnfolkarbeid.

Far ved høvelbenken/ mor ved strykebrettet

Mens far har stått ved høvelbenken og vært en handy man, har strykebrettet vært kvinnens høvelbenk. Aktivitetene som utføres ved disse arbeidsbordene, ligner også til en viss grad hverandre. Mor og far har hatt ansvar for nyttig og viktig vedlikehold og reparasjon. Ikke så mange tar seg tid til å stryke nå lenger. Strykingen blir sett som et unødvendig ork og begrenses til natt til 17. mai og det av bunadskjorta som skal stikke ut av vesten. Men det hviler en ro over høvelbenken og strykebrettet, en blanding av meditasjon og plikt. Stryking har en verdi, både som vedlikehold av klærne og en kilde til ro i sjelen.

The Iron Man

I serien Iron Men har Raustein laget trekk til en rekke strykebrett. Han har reparert dem, som en ekte handy man, og dekorert dem med broderier av skiftenøkler, driller og maskindeler. The Iron Man, altså ikke jernmannen, men strykejernmannen, er en spesialisering av The Handy Man. The Iron Man er mest interessert i nettopp strykebrett og strykekunst. Han hyller strykekunsten og annet lite verdsatt tålmodighetsarbeide. The Iron Man fabulerer også rundt det mandige, hva det mandige har vært og hva det kan være. Noen av strykebrettene er hengt opp på veggen som ikoner og viser verktøyene i stort format og med perleglorie. The Iron Man opphøyer hverdagens gjenstander til ikoner, og tilber drømmen om The Handy Man.

Tools

By Ragnhild Margaretha Taranger

The Man Who Was to Mind the House

The Norwegian folk tale *Mannen som skulle stelle hjemme* ("The Man Who Was to Mind the House") tells the story of a grass widower trying to take his wife's place and do the things that she is the expert of. The man tries his best, but lacks the experience and knowledge required to do women's work properly. He does everything wrong. Or he does it differently. We meet this man in the works of John K. Raustein. The man, who interferes with the female world, hangs his curtains on the outside of his house and embroiders wrenches on the finest table cloth.

Women's History and Tools

Textile history is mainly women's history. Women have manufactured decorated and maintained home textiles such as tablecloths, linen, clothing, blankets and curtains. We have to do with sturdy, traditional craft ranging from necessary repairs to neat embroidery. Raustein's embroidered home textiles relate to this history. As a man, he has no social or historical position in the world of textiles, and needs to create his own room, his own textile reality. This is where the masculine textiles, the tools, are made.

The Handy Man

He wants to be a handy man. One who repairs things. One who lives for it, not by it. At the same time, he wants to do house work and embroidery. He ends up embroidering drills, hammers and other important items from the world of the handy man onto the traditional home textiles. He mends tablecloths and duvets by decorating them with masculine embroideries. This is the man we met in Raustein's installation "I'm Trying to Be a Handy Man". Feminine and masculine symbols are stitched together to make tools. Wrench and apron. Cloth and drill. Ironing board and carpenter's bench. Raustein's handy man invents new interpretations of men's and women's work.

Father by the Carpenter's Bench, Mother by the Ironing Board

While father has been the handy man at the carpenter's bench, the ironing board has been mother's carpenter's bench. The activities at these boards resemble each other. Mother and father have been responsible for useful and important maintenance and repair. Nowadays, few people take the time to iron. Ironing is considered an unnecessary effort and is limited to the night before Norway's national day and to the visible parts of the national costume blouse. However, the carpenter's bench and the ironing board are surrounded by certain tranquility, a combination of meditation and duty. Ironing has a value, both as maintenance of fabrics and as a source of peace for the soul.

The Iron Man

In the series *Iron Men* Raustein has made covers for ironing boards. He has repaired them, like a real handy man, decorated them with embroideries of wrenches, drills and machine parts. The Iron Man, not the man of iron, but the ironing man, is a subspecialty of the handy man. The iron man's main interest is ironing boards and ironing art. He salutes the art of ironing and other types of work that require patience, but are less appreciated. The iron man lets his imagination run wild around the theme of masculinity, what it has been and what it can be. Some of the boards are hung on the wall like icons and display tools in large format with a halo of pearls. The iron man elevates everyday objects to icons and worships the dream of the handy man.